

נאה דורש

פנינים ממיטב המגידים בהוצאת "יפה נוף"

דרך להנצל מהשפעת הסביבה הקלוקלת

ומפל החי מפל בשר שנים מפל תביא אל התבה להחיות אתה (ו, יט)

לפני כארבעים שנה, בפנסיה הגדולה בירושלים, נשא רבי חיים קרייזוויט זצ"ל משא עם נעילת האספה, וכך אמר: הגמרא (ובחים כ"ג ע"ב) מתארת כיצד נצל הראם מן המבול: "אמר רבי ינאי: גוריות הכניסו בתבה" - גור של ראמים נכנס לתבה ונצל. מקשה הגמרא: גם גור של ראמים גדול מכדי להכניס לתבה. ומתראת, שהוא שט סביב התבה, שואלת הגמרא: איך יתכן דבר כזה? הרי המים היו רותחים! ומתראת, שסביב התבה היו המים צוננים בנס, על מנת שהזפת של התבה לא תמס.

מה הוא נשם? - שואלת הגמרא - הרי האויר היה מרעל, ועונה, שבתבה היה נס מיוחד שהאויר היה צח, והראם הכניס את אפו לתוך התבה מפעם לפעם, ושאף אויר.

מה כתוב כאן? - שאל רבי חיים קרייזוויט.

הישיבות הקדושות הן תבת נח, ואלו שנמצאים שם נצלים מהמבול. אך מה יעשו אלו שהם גדולים מדי עבור התבה, והתבה אינה מחזיקה אותם, עד שהם נאלצים לצאת כדי להתפרנס?

התשובה הראשונה של הגמרא היא, שגור ראמים היה בתבה, כלומר: אם מתחשבים בגיל צעיר, זה מועיל גם בגיל המבוגר יותר.

אך הגמרא אומרת שזה לא מספיק, כדי להנצל צריך לשוב סביב התבה, משום שרק שם יש מים צוננים.

מכאן, שגם מי שאינו נמצא בישיבות בבני ברק, אך הוא גר בבני ברק - נחשב לו שהוא סביבות התבה, ויזכה להנצל.

גם זה עדין אין בו די - מפעם לפעם צריכים להכניס את האף פנימה, ולנשם מאוירת בית המדרש, דהיינו לבוא לשעורי תורה וכיוצא בכך רק כך אפשר להנצל מהמבול השוטף בחוץ!

(רבי שלום מאיר וך שליט"א - נאה דורש)

לא להתרפות אפלו רגע אחד מחסד!

וישאר אך נח (ו, כג)

פרש רש"י: "שאחר מזונות לארי והפישו".

צריך באור, כיצד לא פחד הארי להכיש את נח, הרי מוראו של נח היה נתון על כל אשר בתבה! אם היה רוצה, היה באפשרותו מהיום שהאריה הכישו לא להביא לו אכל כלל... איך, אפוא, לא פחד האריה מאפשרות כזאת?

בנוסף, הוא הרי ראה שנה ובניו עסוקים במסירות נפש עצומה במשך כל י"ב חדש, לזון את כל הבהמות והחיות. כמו שאמרו חז"ל ששם - בנו של נח - ספר לאברהם אבינו שבמשך כל י"ב החדשים שהיו בתבה לא טעמו טעם שנה. האם לא יכול היה האריה לחכות עוד כמה ימים עד שנה יתפנה להביא לו את מזונו?

זאת ועוד, בגמרא (סנהדרין נ"ט ע"ב) מצאנו מעשה ברבי שמעון בן חלפתא שהיה הולך בדרך, ולפתע הבחין בשני אריות נוהמים שבאים לקראתו.

לא קשה לדמין מה עושים שני אריות נוהמים ורעבים,

לעשות רצון ה', בלי חשבונות

שם אשת אברהם שרי ושם אשת נחור מלכה בת הרן אבי מלכה ואבי יספה (יא, כט)

להרן היו שתי בנות: מלכה הגדולה, ויספה הקטנה. לתרח היו שלשה בנים: אברהם הגדול, ואחריה נחור והרן. שורת הדין היתה ש"גדולה לגדול וקטנה לקטן". אברהם היה צריך לשאת את מלכה הגדולה, ונחור את שרה.

לפלא הוא הדבר שנחור ותר על שרה, למרות יפיה המיוחד. רש"י מביא את דברי חז"ל, שלפיקך נקראה שרה בשם יספה, לפי שהכל היו סוכין ביפיה. היא היתה אחת משבע הנשים היפות ביותר בעולם. מדוע ותר עליה נחור?

הנצי"ב אומר: כבר אצל הרן נהג המנהג, אותו המשיך לבן לישה: "לא יעשה כן במקומנו לתת הצעירה לפני הבכירה". לבן אמר ליעקב: 'כבר אצל סבא שלך, אברהם, נהג המנהג הזה'. אברהם, שהכיר בצדקותה של שרה, החליט להמתין ולא לשאת אשה. לנחור לא היתה סבלנות, והוא רצה לשאת אשה. משום כך הוא קבל את הגדולה, מלכה. אברהם, שהמתין, זכה לשרה.

חשבתי לומר עוד, שהנה כתוב בחז"ל שלשרה היו סימנים בגופה שהיא אינה בת בנים. מצד הטבע, אף אחד לא היה נושא אשה שאינה יכולה להוליד בנים, ויתכן שמשום כך נחור ותר עליה.

אלא שאם כן קשה, מדוע אברהם בן הסכים להתחתן אתה? ונראה לומר שזה מה שכתוב: "חסד לאברהם". אברהם חש שאף אחד לא ירצה להתחתן עם שרה, והסכים לעשות אתה חסד ולשאת אותה לאשה. החסד הגדול הזה - הוא שהצמיח לו בן מפלא כמו יצחק.

העולם מספרים, שהסבא מנובהרדוק זצ"ל הלך פעם ביום ששי לסבל במקוה. באותה תקופה היה המנהג שנושאים נשים בימי ששי בדרך למקוה התמימה חתנה, ולהפתעתו הרבה שמע שהכלה בוכה. הוא נגש אליה ושאל אותה מה קרה? והיא ספרה לו שהחתן ברח. ככל הנראה חשף פיה ברכים וברח.

הסבא מנובהרדוק ראה בעניה של הכלה המסכנה, שכל כך חכתה ליום הזה וקעת נותרה לבדה בבזיון גדול, ואמר: "אני מוכן להתחתן אתה". כל זאת כדי לחלץ אותה ממצבה העגום. עוד באותו יום ששי התמימה החתנה.

למה זכה הסבא? הוא זכה למה שאף אחד לא זכה! נולדו לו אמהם רק בנות, אבל הוא זכה לחתנים גדולים במיוחד, ביניהם: רבי אברהם יפה'ן זצ"ל, ראש ישיבת נובהרדוק, רבי אלתר שמואלביץ זצ"ל, אביו של רבי חיים שמואלביץ, ורבי ישראל יעקב לייבצ'נסקי, משגיח ישיבת ברנוביץ. בקצור, כל שבע בנותיו התחתנו עם חתנים מצוינים. כל כך למה? כי הוא לא עשה חשבון לאף אחד, רק לקב"ה! הוא שאל את עצמו רק את השאלה: מה הקב"ה רוצה ממני? הקב"ה זמן לי לעבר ליד הכלה הבוכיה כי הוא מצפה ממני למשהו! וכשהגיע למסקנה שהקב"ה מצפה ממנו לשאת אותה - הוא לא שואל שאלות. הוא לא שואל מי אבא שלה? מי אמא שלה? מאיזו משפחה היא? אני עושה את רצון ה', וה' יתן את הברכה.

(רבי גואל אלקריף שליט"א - שש באמרתך)

השתף של כל אדם

פצחני רנה וצחילי לא חלה (מתוך ההפטרות)

לכל אדם יש שתף לחיים: היצר הרע!

מיד עם צאתו לאור העולם נרקמת השתפות ביניהם. בידי של האדם להחליט אם, בסופו של כל יום, השתף שלו ישפץ ידים בהנאה, או יחטף על הראש.

מובא בחז"ל מעשה בדיק שהיה דג דגים בים הגדול. בים יש הרבה הפתעות, לעולם אי אפשר לדעת איזו מציאה תפל לך לידים.

באחד הימים העלה הדיג ברשתו דג גדול ושמן, נהדר ביפיו, והחליט להביאו מתנה למלך.

המלך התפעל מאד ממראהו של הדג, וצוה לתת לו, בשכרו אלה דיגרי זהב.

הדיג שמח מאד, והחל לשכס עצות ותחבולות כיצד יצליח לשוב ולדוג דג שכזה. מזלו האיר לו פנים וכעבר תקופה לא ארבה, הצליח לדוג דג שמן ויפה, אף יותר מן הראשון.

הוא החליט שגם הפעם הוא יביא את הדג למלך. אלא שהפעם שומר הפתח לא הניחו להכנס עד שיבטיח לו, בחתימת ידו, שיקבל חלק ממה שהמלך יתן לו.

גם לאחר ששומר הפתח הניחו להכנס לארמון, עדין לא תם הספור. בדי להגיע אל חדרו של המלך יש לעבר עוד כמה משוכות. יש לעבר דרך הקצין, דרך המפקד, דרך שומרי הראש. אף אחד מהם לא הסכים להכניס את הדיג, מבלי שיבטיח לו שיקבל חלק ממה שיקבל מן המלך.

הדיג נאלץ, אפוא, לצרף אליו מספר שתפים "לעסק", עד שסוף סוף, זכה לעמד לפני המלך, ולהראות לו את הדג. המלך התפעל מאד מיפיו של הדג, שמח מאד, ובקש לדעת מה מבקש הדיג בתמורה.

השיב הדיג: "אדוני המלך! הפעם אבקש לקבל אלה מלקות, במקום אלה הדיגרים, שאדוני המלך נתן לי בפעם שעברה".

"כלום יצאת מדעתך?" שאל המלך. "מדוע לבקש מלקות אם בידך לבקש עשר ומתנות?"

נענה הדיג והשיב: "הפעם יש לי 'שתפים'. ברצוני שכל שתף יקבל 'חלק' כמה שקבלתי מהמלך".

אומרים חז"ל: כשאדם נולד, ומבקש להכנס לאור העולם הזה, בא אליו "השתף", היצר הרע, ואומר לו: "בדי להכנס לכאן - עלינו להיות שתפים: קצת מצוות, קצת עברות. קצת רוחניות, קצת גשמיות. אני אתן לך לסיים כמה מצוות, ובלבד שתאפשר לי לקבל את חלקי, ותעבר גם עברות".

אין לאדם כל ברירה! הוא חייב "לחתם שתפות" עם היצר הרע! אבל יש לו אפשרות שלכל הפחות השתף לא "ישפץ ידים" בהנאה, אלא "יחטף על הראש"!

אדם שנכשל בעברה, נהה אחרי תאוותיו, גרם ליצר הרע, להשתף, להיות שמח! אבל, אומר הזהר הקדוש, אם אדם בסוף היום, בלילה, טרם לכתו לישון, אומר בבונה ובמתינות את נסח הודיו, ומתחרט בכל לב על העברות שעשה במשך היום - הקב"ה מוחל לו עליהן, וכשמגיע יצר הרע עם ה"חבילה" בידו, ומתחיל להרצות ולמנות את כל החטאים ששפתו עבר במשך היום, הקב"ה מלקה אותו על ראשו, ואומר לו: "הרי על העברות האלו כבר מחלתי לך!"

את כל המלקות שהיה האדם צריך לקבל - מקבל יצר הרע: "צדיק מצרה נחלץ ויבא רשע תחתיו" (משלי יא, ח).

כל לילה, בחצות, הנשמות של כלנו, עולות למעלה לשמים. גם אם אדם ער - הנשמה שלו עולה למעלה. שם, למעלה, הנשמה חותמת על כל המעשים שהאדם עשה במשך היום, שמתחיל לילה ועד חצות לילה, שנאמר (איוב לו, ז) "ביד כל אדם יחתום". היצר הרע, השתף, מתנצב גם הוא שם ומרצה את העברות שעליהן האדם חותם.

כאמור, אדם שהתודה על חטאיו ובקש עליהם מחילה, גורם לכך שהמלקות שהיו צריכות לחול על ראשו, עוברות לראשו של שתפו.

כשהם רואים בן אדם מולם... אמר את האמת: אם הייתי אני רואה שני אריות נוהמים באים לקראתי, הייתי סוגר את העינים ומתחיל לצעק: "שמע ישראל ה' אלקינו ה' אחד".... אם הייתי מסים את הפסוק, ורואה שיש עוד כמה שניות הייתי שם את היד על הלב, ומתחיל לומר ודוי... אבל רבי שמעון בן חלפתא לא התנא! הוא פנה לקב"ה ואמר: רבוננו של עולם, הכפירים שאגים לשרף ולבקש מא-ל-אכלם. הם בסוף הכל רעבים. אנא! תן להם אכל...

הגמרא מספרת שמיד עם סיום תפלתו - ירדו שתי חתיכות בשר מן השמים. למה שתיים? סביר להניח משום שהיו כאן שני אריות - לכל אריה חתיכה אחת. אף, ראה זה פלא: האריות הסתפקו בחתיכה אחת. את החתיכה השניה נתנו לרבי שמעון בן חלפתא, ואמרו לו: "רבי! אתה התפללת בשבילנו, דאגת לנו למזון - גם אנחנו נדאג לך! לא נאכל את שתי החתיכות, אלא חתיכה אחת נשאיר לך".

רבי שמעון לקח את חתיכת הבשר הזו - שלא היתה עליה חותמת כשרות - לבית המדרש, ושאל האם חתיכת בשר שנפלה מן השמים, מתרת באכילה? אמרו לו: "אין דבר שמא יורד מן השמים", והחתיכה מתרת אפוא באכילה.

ממעשה זה אנחנו רואים שהאריה הוא טפוס נימוסי, ג'נטלמן. הוא רואה שרבי שמעון בן חלפתא דואג לו למזון - וכאות הוקרה הוא משאיר לו חתיכה אחת: "שגם הרב יאכל".... ואלו האריות הזה של נח, רואה איך נח דואג לו יום יום, ובסוף הכל פעם אחת אחר קצת... לא שלא הביא לו בכלל, אלא קצת אחר, וכבר הוא מכיש אותו? אני לא הייתי נותן עוד פעם לאריה כזה אכל... זו פשוט שערוריה הגובלת בחצפה ממדרגה ראשונה, להכיש את נח בגלל זה! ונח נפסל משום כך מלהקריב קרבנות! וכשיצאו מן התבה - היה זה שם, בנו, שהקריב את הקרבן.

אומר על כך רבי שמחה זיסל מקלם וצ"ל: האריה לא רצה להכיש את נח! הוא הבין שנה עושה מעל ומעבר לכוחותיו. לא אוכל, לא ישן, אלא דואג יומם ולילה לכל הבהמות והחיות, וביניהם גם לו. הוא גם ידע שלא משתלם לו להכיש את נח שיכול להפסיק לתת לו אכל! אלא, הקב"ה שלח אותו בשליחות מיוחדת - להכיש את נח!

זאת משום שזכות הקיום של נח, שבזכותה זכה להנצל מן המבול, היא חסד! בה בשעה שבחוצץ משתולל המבול משום "פי מלאה הארץ חמס", וגור הדין של הדור כלו נחתם על עון הגזל - התקון לזה הוא "עולם חסד יבנה". החסדים שנח עשה בתבה בלא הפסקה, הם שהעניקו לו את זכות הקיום. כמו שדרשו חז"ל (בראשית רבה לג, ח) על הכתוב: "ויזכר אלקים את נח": "מה זכרון נזכר לו? שפרנס כל י"ב חדש בתבה!" שלח הקב"ה את הארי להכיש את נח כדי שלא יתרפה מחסדים אפלו לא רגע אחד! כי אם יתרפה רגע אחד - תבוא מדת הדין ותקסורג, ותאמר שאין לו זכות קיום.

אברהם אבינו, ששמע משם בנו של נח על מסירותו העצומה של נח לקיום מצות חסד עם כל החיות והבהמות, וכי בזכות זה זכה להנצל מהמבול, אמר: "נח עשה חסד עם בעלי חיים, ואני אעשה חסד עם בני אדם". וכשהוסיף ושמע על מה שקרה לנח, שהכישו האריה, למד מקור שאין להתרפות ממעשה חסד אפלו לא רגע אחד, וגם ביום השלישי למיתו, כשחמה יצאה מנרתיקה, ישב על פתח האהל וחפש אורחים.

לאברהם אבינו לא היו חסרים תרוצים מדוע הוא פטור ממצות החסד. הוא יכול היה לומר: רבוננו של עולם, עברתי נתון, אני לא אדם צעיר. קשה לי, אנוח קצת ואשוב לעשות חסדים. אינני מתכוון, חלילה, לצאת לפנסיה... בסוף הכל אני מבקש יום אחד של מנוחה מהנתון, ומיד אחרי לחרור לעשות חסדים, ביתר שאת וביתר עז, עם כחות מחדשים...

אבל הוא למד מנח: אין להתרפות מחסד אפלו רגע אחד! ובזכות זה שהמשיך לעשות חסדים "כחם היום", בהיותו בן תשעים ותשע, אחרי המילה - זכינו שהקב"ה משלם לנו על חסדיו של אברהם אבינו גם כשהלכנו במדבר, גם בארץ ישראל וגם לעתיד לבא.